

Fizikadan masalalar va ularning izohli yechim

Mavzu: Bir necha kuch ta'sirida harakat

Masalalarni yechilish tartibini va to`liq izohli yechimini You Tube dagi **IT Fizika** kanalida ko`rishingiz mumkin.

Toshkent 2021-yil

Focus

Ibrohim Fayziyev

Haimi 2 cm³ boʻlgan havo pufagi oʻzgarmas tezlik bilan koʻl tubidan koʻtarilyapti. Suvning qarshilik kuchi qanday (N)?

Berilgan:

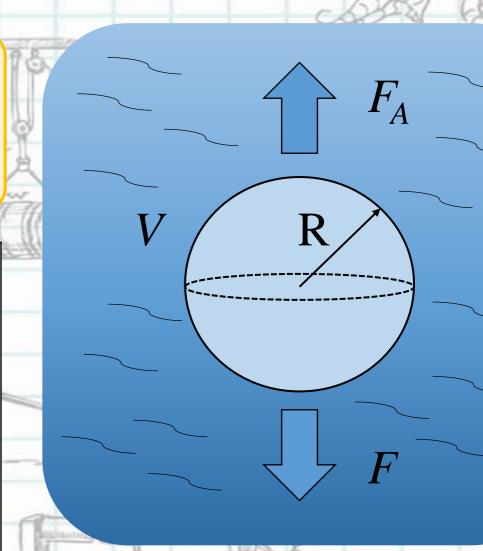
$$V = 2 cm^3$$

 $\rho_0 = 10^3 kg/m^3$
 $F=?$

Yechilishi:

Og'irlik kuchini hisobga
olmasak, qarshilik kuchi (F)

Arximed kuchiga (F_A) teng bo'lib qoladi:

$$F = F_A = \rho_0 V g = 10^3 \cdot 2 \cdot 10^{-6} \cdot 10 = 0.02 N$$

Focus

Ibrohim Fayziyev

Hajmi 0,5 m³ boʻlgan vaznsiz shar 0,4 m³ hajmli yukni koʻl tubidan yuqoriga tezlanishsiz koʻtarayotgan boʻlsa, yukning massasi qanday (kg)?

Berilgan:

$$V_{sh} = 0.5 m^3$$

$$V_y = 0.4 m^3$$

$$g = 10 v/s^2$$

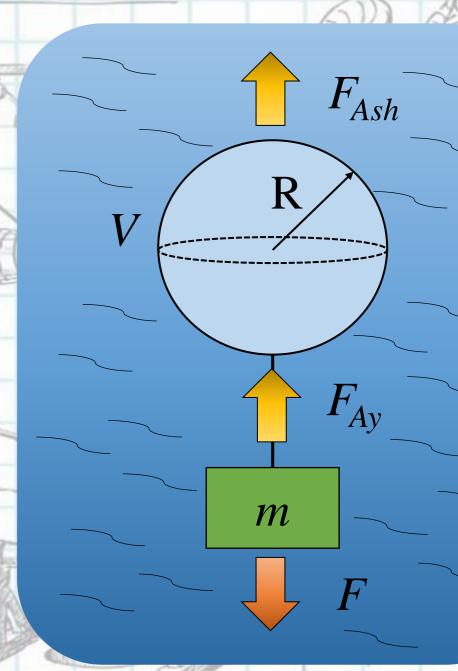
m=?

Yechilishi:

Bu shart bo'yicha pufakka va jismga ta'sir qiluvchi Arximed kuchi jismning og'irlik kuchiga teng bo'lishi kerak.

Objec

$$\begin{cases} F_A - mg = ma = 0 \\ F_A = mg \end{cases} \Rightarrow \rho_0(v_0 + v)g = mg$$
$$m = \rho_0(v_0 + v) = 10^3(0.5 + 0.4) = 900kg$$

Massasi 80 kg boʻlgan parashutchi oʻzgarmas tezlik bilan tushmoqda. Unga ta'sir qilayotgan qarshilik kuchi qanday (N).

Berilgan:

$$m = 80 kg$$
$$g = 10 m/s^2$$

F=?

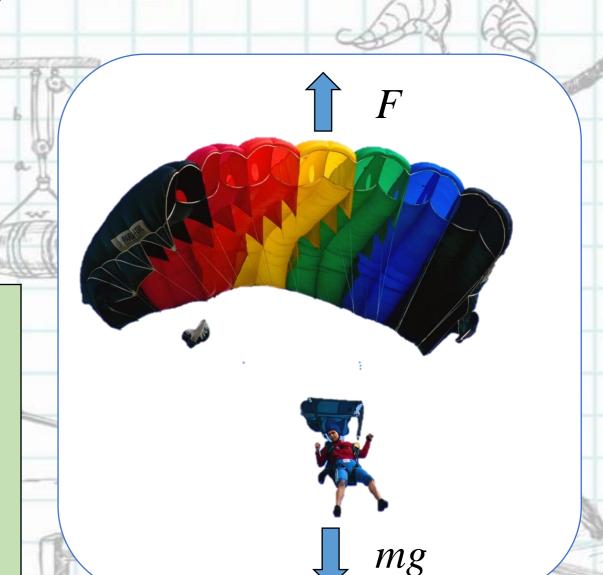
Yechilishi:

Parashutchi tekis tushayotganligi uchun a = 0 bo'ladi.

QB ject

$$mg = F = ma = 0$$

$$F = mg = 80 \cdot 10 = 800 N$$

Converging here

FOCUS

Ibrohim Fayziyev

Qiya tekislikning uzunligi 200 cm, balandligi esa 20 cm. Ishqalanish boʻlmaganda, jism qiya tekislikda qanday tezlanish bilan sirpanadi (m/s²)?

Berilgan:

$$l = 200 \text{ cm}$$

$$h = 20 \text{ cm}$$

$$\mu = 0$$

$$a = ?$$

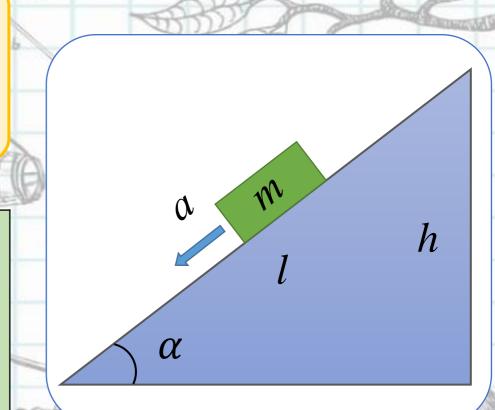
Yechilishi:

Qiya tekislikda jismning tezlanishi: $\mu = 0$

$$a = g(\sin \alpha - \mu \cos \alpha); \sin \alpha = \frac{h}{l} = \frac{20}{200} = 0.1$$

Object

$$a = g \sin \alpha = 10 \cdot 0, 1 = 1 m / s^2$$

Focus

Ibrohim Fayziyev

Chana uzunligi 10 m boʻlgan tepalikdan 2 s ichida ishqalanishsiz sirpanib tushdi. Tepalikning qiyalik burchagini toping.

Berilgan:

$$l = 10 m$$

$$t = 2 s$$

$$\mu = 0$$

$$\alpha = ?$$

Yechilishi:

Qiya tekislikda ishqalanishsiz sirpanib tushgan jismning tezlanishi:

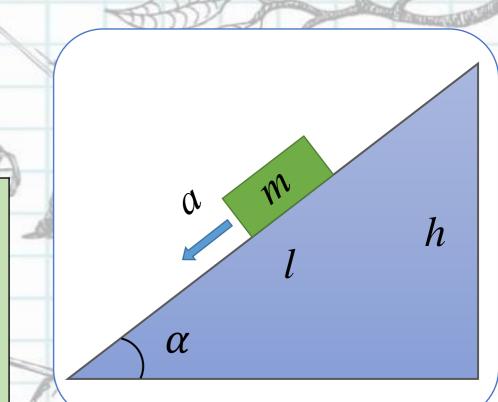
$$a = g \sin \alpha$$

Boshlang'ich tezliksiz tekis tezlanuvchan harakatda

bosib o'tilg an yo'l fo'rmulasi:

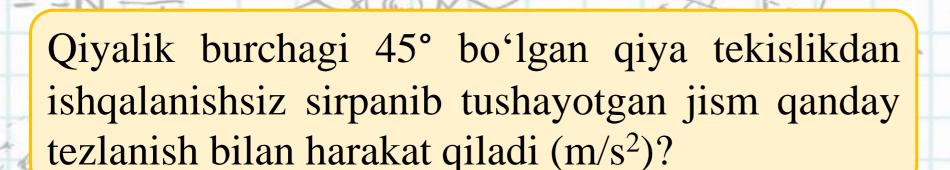
$$l = \frac{at^2}{2} = \frac{g\sin\alpha t^2}{2} \implies \sin\alpha = \frac{2l}{gt^2} = \frac{2\cdot 10}{10\cdot 4} = \frac{1}{2}$$

$$\sin \alpha = \frac{1}{2} \implies \alpha = 30^0$$

Berilgan:

$$\alpha = 45^{\circ}$$

$$g = 10 \, m/s^2$$

$$a = ?$$

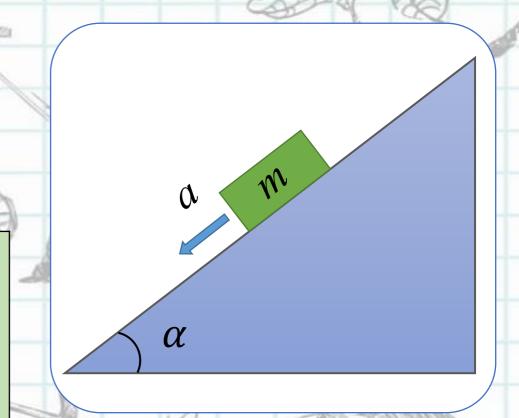
Yechilishi:

Qiya tekislikdan sirpanib tushayotgan jismning tezlanishi formulasi $a = g(\sin \alpha - \mu \cos \alpha)$ $\mu = 0$ bo'lsa, $a = g \sin \alpha$ bo'ladi.

OB ject

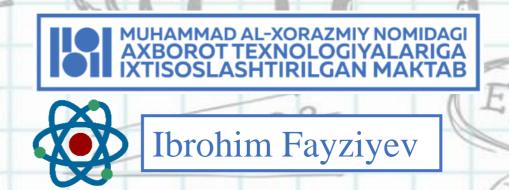
FOCUS

$$a = 10 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} = 5\sqrt{2}m / s^2$$

You Tube

IT Fizika

FOCUS

 $m_1 = 10 \, kg$, $m_2 = 15 \, kg$ massali yuklar qoʻzgʻalmas vaznsiz blok orqali rasmdagidek ipga bogʻlangan. Sistemaning tezlanishini toping (m/s²). Ishqalanishni hisobga olmang.

Berilgan:

$$m_1 = 10 kg$$

$$m_2 = 15 kg$$

$$\mu = 0$$

$$a = ?$$

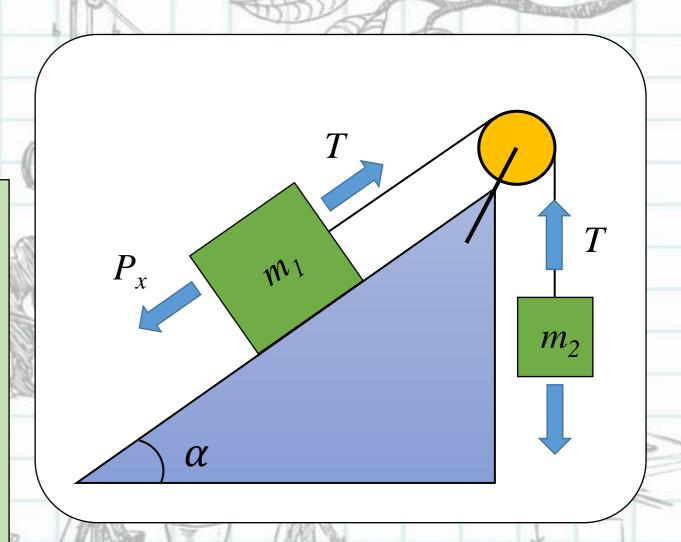
Yechilishi:

Har bir jismga ta'sir qiluvchi kuchlarni Nyutonning 2-qonuniga asosan yozamiz.

$$P_x = m_2 g \sin \alpha$$

$$\begin{cases} m_2 g - T = m_2 a \\ T - m_1 g \sin \alpha = m_1 a \end{cases} \Rightarrow m_2 g - m_1 \sin \alpha = (m_1 + m_2) a$$

$$a = \frac{(m_2 - m_1 \sin \alpha)g}{m_1 + m_2} = \frac{(15 - 10 \cdot \frac{1}{2}) \cdot 10}{10 + 15} = \frac{100}{25} = 4 \ m / s^2$$

Jismning ogʻirlik kuchi havoning oʻrtacha qarshilik kuchiga teng boʻlganda, jism 30 m balandlikdan necha sekundda tushadi? Jismning erga urilish vaqtidagi tezligi 10 m/s.

Berilgan:

$P = F_2$ h = 30 m v = 10 m/s t=?

Yechilishi:

Og'irlik kuchi qarshilik kuchiga teng

bo'lg anda jism tekis harakat qiladi.

Tekis harakatdagi yo'l fo'rmulasidan t ni topamiz.

$$h = \vartheta t \implies t = \frac{h}{\vartheta} = \frac{30}{10} = 3 s$$

II Fizika

Yuqoriga tik otilgan jismning tezlanishi *1,2g* ga teng boʻlsa, jismga ta'sir etayotgan havoning qarshilik kuchining ogʻirlik kuchiga nisbati qanday boʻladi?

Berilgan:

5/ x 4 - 4:

$$a = 1.2g$$

$$\frac{F}{D} = ?$$

Yechilishi:

$$\begin{cases} P+F=ma \\ P+F=\frac{P}{g}a \end{cases} \Rightarrow F=P(\frac{a}{g}-1)$$

Object

$$\frac{F}{P} = \frac{a}{g} - 1 = \frac{1,2g}{g} - 1 = 0,2$$

Massasi 3 kg boʻlgan jism 8 m/s² tezlanish bilan tik tushayotgan boʻlsa, havoning qarshilik kuchi qanday (N)?

Berilgan:

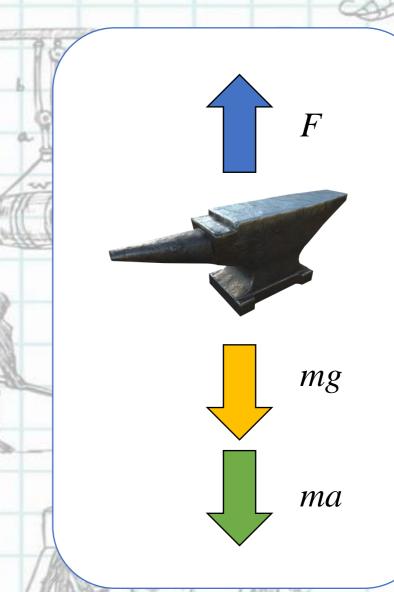
$$m = 3 kg$$

$$a = 8 m/s^2$$

$$F=?$$

Yechilishi:

$$mg - F = ma$$

 $F = m(g - a)$
 $F = 3(10 - 8) = 6 N$.

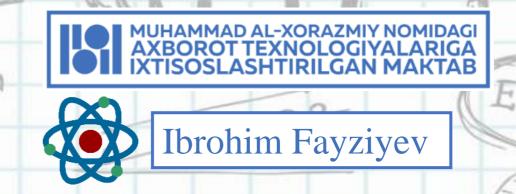
Converging Lens

Focus

QB ject

-www

Yuqoriga tik otilgan 80 g massali jismga havoning 0,8 N qarshilik kuchi ta'sir etayotgan boʻlsa, jismning tezlanish moduli necha m/s² ga teng?

Berilgan:

$$m = 80 g$$

$$F = 0.8 N$$

$$a = ?$$

Yechilishi:

$$P + F = ma$$

$$mg + F = ma$$

$$a = g + \frac{F}{m} = 10 + \frac{0.8}{0.08} = 20 \ m/s^2$$

Converging Lens

Focus

Object

Ibrohim Fayziyev

Blokka rasmdagidek osilgan va massalari bir xil bo'lgan 3 ta yuk qanday (m/s²) tezlanish bilan harakatlanadi? Ishqalanish hisobga olinmasin.

Berilgan:

$$m_1 = 2m$$

a = ?

$$m_2 = m$$

Yechilishi:

$$T - mg = ma$$

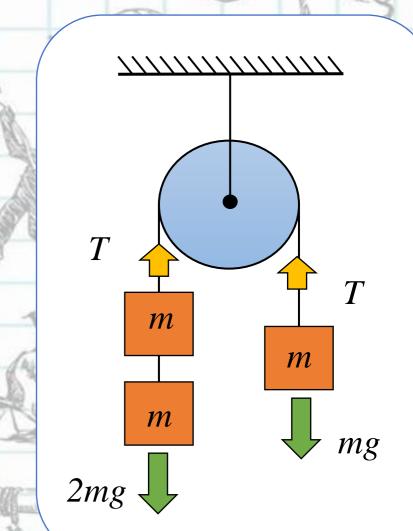
$$mg = 3ma$$

$$2mg - T = 2ma$$

$$2mg - T = 2ma$$
  $a = \frac{g}{3} = 3,3 \frac{m}{s^2}$

Object

$$2mg - mg = 3ma$$

FOCUS

Ibrohim Fayziyev

Vaznsiz qoʻgʻalmas blok orqali oʻtkazilgan chilvirga massalari 6 va 4 kg boʻlgan yuklar osilgan. Ular qanday (m/s^2) tezlanish bilan harakatlanadilar? $g=10 \text{ m/s}^2$.

Berilgan:

$$m_1 = 6 kg$$

$$m_2 = 4 kg$$

$$g = 10 m/s^2$$

$$a = ?$$

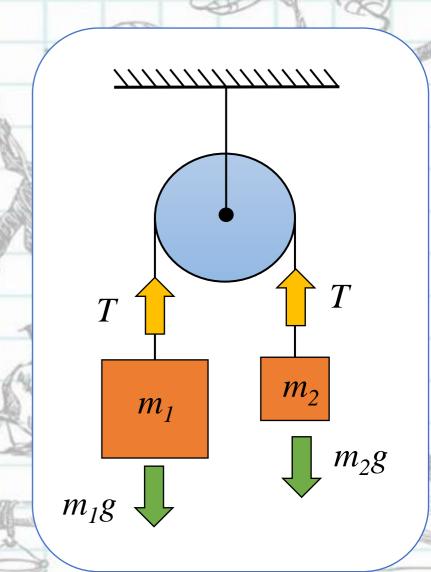
Yechilishi:

Jismlarning tezlanishini topish uchun har bir jismga ta'sir qilayotgan kuchlar uchun

Nyutonning 2 – qonunini yozamiz.

$$\begin{cases} m_1 g - T = m_1 a \\ T - m_2 g = m_2 a \end{cases} \Rightarrow (m_1 - m_2) g = (m_1 + m_2) a \Rightarrow$$

$$\Rightarrow a = \frac{(m_1 - m_2)}{m_1 + m_2} g = \frac{(6 - 4) \cdot 10}{6 + 4} = 2 \frac{m}{s^2}$$

Focus

Ibrohim Fayziyev

Massalari m₁ va m₂ boʻlgan ikki jism qoʻzgʻalmas blok orqali oʻtgan vaznsiz va choʻzilmaydigan ip bilan oʻzaro bogʻlangan. Ularning tezlanishlari qanday ifoda bilan aniqlanadi?

Berilgan:

 m_1 , m_2

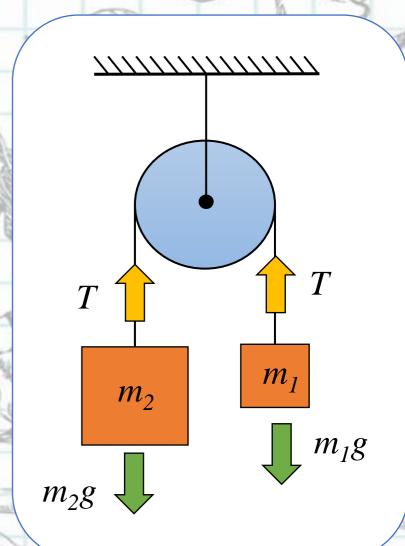
$$a = ?$$

Yechilishi:

Har bir jismga ta'sir qilayotgan kuchlar bo'yicha Nyutonning 2-qonuni ifodasin i yozamiz. Shartli ravishda $m_2 > m_1$ deb olamiz.

OB ject

$$\begin{cases} m_2 g - T = m_2 a \\ T - m_1 g = m_1 a \end{cases} \Rightarrow (m_2 - m_1)g = (m_2 + m_1)a$$
$$a = \frac{m_2 - m_1}{m_1} = g$$

Fizika

Qoʻzgʻalmas blokka ilingan chilvirning ikki uchiga M va m massali yuklar osilgan. M/m nisbat qanday bo'lganida yuklarning harakat tezlanishi erkin tushish tezlanishidan katta bo'ladi? Chilvirning choʻzilishi hisobga olinmasin.

Berilgan:

M, ma > g

Yechilishi:

$$Mg - T = Ma$$

 $T - mg = ma$

$$(M-m)g = (M+m)a$$

$$(\frac{M}{m} - 1)g = (\frac{M}{m} + 1)a$$

$$a = \frac{\frac{M}{m} - 1}{\frac{M}{m} + 1}g \implies a > g \quad \frac{a}{g} > 1 \qquad -1 > +1 \quad bu \text{ if oda to 'g'ri emas.}$$

Matimatik ifoda sifatida qarab masalani yechamiz.

$$\frac{a}{g} = \frac{\frac{M}{m} - 1}{\frac{M}{m} + 1} > 1$$

$$\frac{M}{m}-1>\frac{M}{m}+1$$

$$-1>+1$$
 bu ifoda to'g'ri emas.

